

RUTESPIRINEUS
Rutes de muntanya, senderisme i excursions

Paisatges
pintorescos

Famílies i
nens

Llacs, rius i
cascades

Flora i
fauna

La Foz de Lumbier (passejada curta)

Còmoda passejada per l'interior de l'espectacular gorja de la Foz de Lumbier

Lumbier, Conques Prepirinenques, Navarra, Espanya

Dificultat Baixa

Temps total efectiu 1:00h

Distància total 3,6 km

Desnivell acumulat 20m

Altitud màxima 440m

Altitud mínima 430m

Punt de sortida / arribada Aparcament de la Foz

Població més propera Lumbier

Cartografía del Instituto Geográfico Nacional. 1:25.000.

 itinerari

 sentit de la ruta

 inici / final

PUNTS IMPORTANTS DE PAS (WAYPOINTS)

Punt de pas	Temps	Altura	Latitud	Longitud
① Aparcament de la Foz de Lumbier	0:00h	430m	42.6379272°	-1.3072929°
② Primer túnel / inici de la Foz de Lumbier	0:05h	435m	42.6352932°	-1.3051538°
③ Inici del segon túnel	0:25h	440m	42.6270251°	-1.3018053°
④ Final del segon túnel / pont del Diable	0:30h	440m	42.6251650°	-1.3017150°
① Aparcament de la Foz de Lumbier	1:00h	430m	42.6379272°	-1.3072929°

Sistema de coordenades geogràfiques. Datum Europeu 1950

SABIES QUE...

Com tants altres rius del Pirineu, el riu Irati era una via de transport fluvial de la fusta que s'extreia dels boscos de les altes valls pirinenques? Els raiers transportaven els troncs des del Pirineu fins a Saragossa o fins a d'altres destins llunyans.

INTRODUCCIÓ

Us proposem una excursió fàcil i curta on coneixerem la gorja de la Foz de Lumbier. Avancem en tot moment per un camí ample i còmode que recorre el traçat d'un antic ferrocarril, "El Irati", que fou el primer tren elèctric de la península Ibèrica. El camí avança per la base dels penya-segats de la gorja paral·lelament i molt a prop del riu Irati. Durant el recorregut travessem dos túnels, un de 167m i l'altre de 206m, i arribem fins a les restes de l'anomenat pont del Diable. La tornada es realitza pel mateix camí.

La Foz de Lumbier està situada al sud de la població de Lumbier i a l'extrem occidental de la serra de Leire. És una de les gorges ("foces" en castellà i sobretot a la zona de Navarra) més espectaculars de Navarra. Aquest congost d'imponents parets calcàries ha estat modelat al llarg de milions d'anys per l'acció del riu Irati. El difícil accés a la gorja l'ha mantingut aïllada de l'activitat humana durant segles. Aquest fet i la gran riquesa geològica de l'indret van fer que fos declarada Reserva Natural l'any 1987. La Foz de Lumbier també és un lloc ideal per a la observació d'aus rapinyaires: voltors, aufranyos... De fet, juntament amb la Foz d'Arbayún, és un dels indrets més destacats de Navarra per a observar-hi aus.

EL MILLOR D'AQUESTA RUTA

- ✓ L'interès ornitològic de la ruta: és molt fàcil **observar-hi voltors i altres espècies d'aus**.
- ✓ Descobrir com la roca calcària ha estat erosionada durant milers d'anys pel riu Irati, que ha quedat completament **encaixonat entre grans parets verticals**.
- ✓ Conèixer l'origen i la història de l'**antic ferrocarril "El Irati"**.

MÉS INFORMACIÓ

DURADA: Mig dia

TEMPS TOTAL EFECTIU (SENSE PARADES): 1:00h en total: 0:05h fins al primer túnel, 0:20h des d'aquest punt fins a l'inici del segon túnel, 0:05h per creuar el segon túnel i 0:30h per fer la tornada.

DESNIVELL ACUMULAT: 20m

DIFICULTAT TÈCNICA: Baixa. El camí és planer i còmode. És un itinerari accessible amb cotxets de nens petits, amb cadira de rodes i, en general, adaptat per a persones amb mobilitat reduïda. Si baixeu fins a la llera del riu en dies de pluja, pareu molta atenció a les crescudes del riu. Atenció també a possibles caigudes de pedres per despreniments.

ÈPOCA: Tot l'any.

MATERIAL: És recomanable portar binocles per a observar en detall les aus. Una llanterna també és recomanable si es va amb nens petits: se sentiran com a petits exploradors creuant els túnels.

CARTOGRAFIA:

· Cartografia de l'Instituto Geográfico Nacional. 1:25.000.

OBSERVACIONS: Aquest itinerari és molt concorregut durant els mesos d'estiu. Si sou caminadors, és possible que la ruta que us proposem en aquesta guia per visitar la Foz de Lumbier se us quedi curta. Hi ha l'opció de visitar la Foz seguint un itinerari circular (5,5 km, 175m de desnivell i unes 2h aproximadament) que primer rodeja la Foz pel seu costat oriental (E) i, de tornada, recorre la Foz pel seu interior (el tram que en aquesta guia resseguim tant d'anada com de tornada); aquest itinerari circular està senyalitzat amb marques verdes i blanques i comença just abans del primer túnel.

NO ET PERDIS..

Baixar a la llera del riu en aquells punts de l'itinerari on hi ha algun corriol que ens ho permet. Podem sentir ben a prop la remor de les aigües del riu Irati, un riu que neix a la Selva d'Irati i que desemboca aigües avall al riu Aragó. Si ho desitgem, fins i tot a l'estiu, podem refrescar-nos a les seves gèlides aigües.

COM ARRIBAR-HI EN COTXE

Des de la carretera **A-21** (que uneix Pamplona i Jaca) agafem la carretera **NA-150** en direcció a la població de **Lumbier**. Just a l'entrada del poble agafem a mà dreta la carretera de la **Foz de Lumbier** (està indicat). Després de 2 km arribem a l'**aparcament de pagament (2€)** que hi ha habilitat per a visitar la Foz. En aquest indret trobem diversos serveis: lavabos, aigua, papereres, una zona per poder seure i menjar i, fins i tot, unes barbacoes. Durant els períodes de vacances i caps de setmana l'aparcament està vigilat. Durant els mesos d'estiu també hi ha un punt d'informació turística.

 RECORREGUT

Comencem la passejada des de **1** l'**aparcament de la Foz de Lumbier (0:00h - 430m)**. Primer caminem per una estreta pista asfaltada que creua diversos camps de cultiu. A la nostra esquerra podem identificar l'extrem occidental de la serra de Leire, amb l'ermita de la Trinitat al capdamunt. Aviat arribem a una zona de descans on hi ha una font, bancs i un panell informatiu. En aquest punt comença, a mà esquerra, el circuit circular "Passeig llarg de la Foz de Lumbier". Nosaltres no l'agafem, seguim endavant pel camí que ens porta directament cap al congost de la Foz de Lumbier.

Immediatament arribem al **2** **primer túnel (0:05h - 435m)** del recorregut. Un **mirador** que hi ha a la nostra dreta ens permet veure com el riu Irati s'endinsa a la Foz, obrint-se pas per entre les grans parets verticals. Fins a principis del segle XX només es podia accedir a la Foz pel riu o descendint des del capdamunt per les parets interiors, menys escarpades que les de l'entrada de la Foz. El primer túnel té uns 160m de longitud. No està il·luminat, però no ens serà gens difícil creuar-lo un cop els ulls se'ns acostumin a la foscor. El túnel ens deixa a l'inici de la Foz. A davant nostre s'aixequen parets de fins a 150m d'altura.

En aquest punt, just a la sortida del primer túnel, a mà dreta, un corriol estret ens permet **baixar fins a la llera del riu**. Si hi baixem, arribem a una petita platja que està situada a sota d'una impressionant balma. En aquest tram el riu es presenta calmat i tranquil. Ara bé, cal pensar que aquestes balmes o forats que hi ha a les parets de la Foz -en moltes ocasions situades molts metres per sobre del nivell actual del riu- han estat provocades per l'erosió directa de les aigües del riu sobre la roca. L'efecte combinat de l'aigua i els canvis de temperatura també ha anat generant esquerdes en la roca calcària, fins al punt de provocar ensorraments que van eixamplant la part central de la Foz.

Tornem fins al camí principal i reprenem el nostre recorregut per la Foz. Avancem per una pista planera i còmoda amb alguns trams excavats a la roca. Estem seguint l'antic traçat del ferrocarril El Irati i en alguns punts podem identificar restes del sistema elèctric que alimentava l'antic tren: alguns pals de ciment al costat del camí, suports de ferro oxidats a les parets,... A poc a poc el camí s'eixampla, les parets de la Foz se separen i la seva part inferior ja no és tan vertical.

EL TREN "EL IRATI"

El recorregut per la Foz de Lumbier transcorre pel primitiu traçat de l'antic tren conegut com "El Irati", que comunicava Pamplona amb Zangoza (Sangüesa en castellà). La línia de ferrocarril, de 58 km de longitud, va romandre en funcionament durant 44 anys (des del mes d'abril de 1911 fins al mes de desembre de 1955). L'arribada del ferrocarril en aquesta contrada va acabar amb el seu aïllament. "El Irati" fou el primer tren elèctric de la península. Aquesta circumstància li va valer nombroses ressenyes als diaris de l'època i a les enciclopèdies. Encara que inicialment fou projectat per traslladar la fusta pirinenca de la zona d'Irati a la fàbrica d'Aoiz, finalment fou utilitzat per al transport de viatgers. Actualment 6 km de l'itinerari -entre Lumbier i Liédena- estan condicionats com a via verda.

Durant tot el recorregut no podem deixar de mirar el cel i les parets. Si ens hi fixem bé podem veure aus descansant a les esquerdes i lleixes de la roca. En alguns llocs la paret està tacada de blanc, són els excrements de les aus. Si localitzem aquestes taques és probable que a sobre hi veiem un voltor. Volant entre les parets de la Foz es poden veure durant tot l'any voltors, gralles i cornelles. I a la primavera i a l'estiu també és possible observar-hi roquerols i aufranyes.

Poc abans d'endinsar-nos en el segon túnel, podem agafar a la dreta un corriol irregular que baixa al riu. Val la pena baixar fins a la llera per observar les formes estranyes i capritxoses que l'aigua ha esculpit a la roca. Tornem a enfilar-nos al camí principal i ens endinsem al **3 segon túnel (0:25h - 440m)**, de poc més de 200m de longitud. Aquest túnel tampoc està il·luminat i la corba que presenta fa que en algun moment gairebé no hi veiem. Una llanterna ens pot ser d'ajuda.

Un cop arribem al **4 final del segon túnel (0:30h - 440m)**, pocs metres més endavant, trobem un panell explicatiu que ens informa sobre l'antic **pont del Diable**. Aquest pont fou construït al segle XVI i també és conegut com a **pont de la Foz** o **pont de Jesús**. Va ser destruït pels soldats francesos l'any 1812, durant la Guerra de la Independència. Segons una llegenda, s'anomena pont del Diable perquè el constructor va demanar ajuda al diable per poder finalitzar la construcció. Podem arribar a les seves restes tot seguint un corriol que surt a mà dreta. Atenció!: el terreny és relliscós i perillós; aquest corriol no és recomanable fer-lo amb nens o amb persones que pateixen de vertigen.

Fem la tornada pel mateix camí per on hem vingut, fins a arribar novament al punt d'inici de l'excursió, a **1 l'aparcament de la Foz de Lumbier (1:00h - 430m)**.

QUÈ MÉS PODEM VISITAR?

Centre d'interpretació de les Foces

El Centre d'interpretació de les Foces està situat al centre del poble de Lumbier (a la Plaza Mayor) i ofereix informació per conèixer millor les foces i els seus ecosistemes. El Centre és, a més a més, un Punt d'Informació Ornitològica i una Oficina de Turisme. Més informació: www.focesdenavarra.es o al telèfon 948 880 874.

Coordenades GPS: 42.6533943° -1.3067069°

Foz d'Arbayún

La Foz d'Arbayún és la reina de les foces navarreses: la seva dimensió i espectacularitat ens deixen bocabadats. Situada entre Lumbier i Navascués, al nord de la serra de Leire, és la foz més inaccessible de totes i, gràcies al seu excel·lent estat de conservació, és un refugi natural de moltes espècies d'animals entre les que destaquen les grans aus rapinyaires. A la carretera NA-2160 hi trobem un excel·lent mirador.

Coordenades GPS: 42.6915105° -1.1843097°

Monestir de Leire

El monestir de Leire és un dels conjunts monàstics més destacats d'Espanya gràcies a la seva rellevància històrica i al seu gran valor arquitectònic. Es troba situat als peus de la serra de Leire, en una balconada natural sobre la vall del riu Aragó, amb l'embassament de Yesa al fons. Més informació a la web: www.monasteriodeleyre.com.

Coordenades GPS: 42.6357325° -1.1712205°

Totes les rutes han estat realitzades sobre el terreny per RUTES PIRINEUS. Les rutes poden variar molt en funció de l'època de l'any, de la neu i de les condicions meteorològiques. La senyalització (marques, panells, balises) que podem trobar al llarg de la ruta també pot variar amb el temps. RUTES PIRINEUS no es responsabilitza de qualsevol mal ús de les seves guies i recomana que cadascú sigui responsable i prudent a la muntanya. Així mateix, us convidem a documentar-vos amb llibres i guies especialitzades per complementar la informació aquí descrita. Tots els temps són efectius i prenen un caràcter orientatiu, no s'han tingut en compte les parades per petites que siguin. Per qualsevol suggeriment, RUTES PIRINEUS us convida a enviar un correu a info@rutespirineus.cat.